

3.2. Використання досвіду окремих держав ЄС для визначення правових засад підтримки МСП в Україні

Державна політика щодо системної підтримки підприємництва та МСП може суттєво відрізнитися в різних країнах і залежати від економічного рівня розвитку, наявності ресурсної бази, у тому числі людського капіталу, доступу до фінансування, площі країни й кількості населення. Для аналізу візьмемо законодавство Польщі й Латвії з наступних причин. Польща з моменту набуття незалежності поступово впевнено розвивала системну підтримку підприємництва, тоді як Україна, яка знаходилася в схожих стартових економічних умовах, не провадила відповідних змін і на сьогодні відстає від Польщі. Що стосується Латвії, то її системна підтримка підприємництва та інноваційної структури можна порівняти з обласною регіональною системою регулювання господарської діяльності в Україні, що і дає можливість для структурного порівняння.

Як приклад формування національної інфраструктури підтримки МСП та прийняття відповідного законодавства можливо дослідити інституційні структури підтримки діяльності МСП у Польщі. Міністерство розвитку Польщі видало перелік доступних інструментів підтримки підприємництва (операційну програму)¹, який містить у собі форми інструментів підтримки більшості організацій держави. Серед них PARP, Національний центр досліджень та розробок, Bank Gospodarstwa Krajowego, Національний фонд охорони навколишнього середовища та водного господарства, а також деякі міністерства. Підтримка МСП надається за рахунок таких інструментів:

- 1) співфінансування проєктів у вигляді безповоротної допомоги – відшкодування або авансових платежів;
- 2) фінансування проєктів шляхом відшкодування витрат, надання консультаційних послуг відповідно до індивідуальних потреб підприємця і послуг з підтримки інновацій, необхідних для впровадження технологічних інновацій на підприємстві;

---

¹ Zbiornice zestawienie dostępnych instrumentów wsparcia. Tabela Programy Operacyjnej URL: <https://www.mr.gov.pl/strony/zadania/wsparcie-przedsiębiorczosci/instrumenty-wsparcia-przedsiębiorcow/>.

3) співфінансування витрат на впровадження технологічних інновацій та виведення інноваційних продуктів на ринок шляхом практичної реалізації результатів науково-дослідних робіт;

4) співфінансування послуг, що надаються науковими підрозділами підприємцю;

5) проекти співфінансування, що включають послуги, пов'язані з виведенням на зарубіжні ринки продукції кластера, активізацію членів кластерів у сфері інтернаціоналізації та міжнародного співробітництва кластера;

6) дофінансування процесів, пов'язаних з наданням і отриманням захисту промислової власності;

7) співфінансування у підготовці необхідної документації для отримання зовнішніх джерел власного капіталу й боргового фінансування і впровадження інвестицій, пов'язаних із реалізацією власних або придбаних нових технологій;

8) співфінансування участі в рекламних заходах;

9) субсидування.

А також використовуються інші види інструментів підтримки розвитку МСП.

Міністерство розвитку Польщі надає допомогу МСП виключно у вигляді субсидування, але у Польщі діє низка організацій, з метою надання різних форм підтримки МСП. Більш детально розглянемо наступні: PARP, Асоціація «Вільне підприємництво», СР для фінансових інструментів програм ЄС.

PARP серед інших виконує функції щодо:

– підтримки бізнесу на стадіях розробки і створення належного фінансування для підприємців, екосистемних робіт і співпраці в цій галузі з міжнародними організаціями;

– інвестиційних послуг, які пов'язані з виконанням завдань у сфері підтримки розвитку інновацій на підприємствах;

– впровадження інновацій на підприємствах, які пов'язані з виконанням завдань у сфері підтримки впровадження інновацій, включаючи результати дослідницьких та дослідно-конструкторських робіт і проектів на підприємствах¹.

---

¹ The Small Business Act for Europe. URL: https://ec.europa.eu/growth/smes_en.

Також функціонує Академія PARP – освітній портал для МСП із системою безкоштовного он-лайн навчання. Проєкт фінансується ЄС. Метою Академії PARP є поширення доступу до ділових знань за допомогою методів дистанційного навчання (електронного навчання).

Асоціація «Вільне підприємництво» («Wolna Przedsiębiorczość»)¹ має за місію надання пропозицій та рішень, які підвищують конкурентоспроможність МСП. Вона спеціалізується на інформаційних, консалтингових і навчальних послугах. Щороку дана організація обслуговує 1000 клієнтів, надаючи консультації й інформацію від фахівців певної галузі знань. Крім того, кілька сотень людей на рік беруть участь у тренінгах і семінарах, успішно реалізовано ряд проєктів, які спільно фінансувалися ЄС, Американським агентством міжнародного розвитку (USAID) і Міністерством економіки Польщі.

До функцій Асоціації належать :

1) пошук ділових партнерів; аналіз мікро- і макроекономічних ринків; оформлення комерційних звітів про компанію;

2) надання юридичних консультацій про: доступні програми допомоги; джерела зовнішнього фінансування господарських операцій, включаючи фонди ЄС;

3) підтримка тих, хто планує створити свою компанію, або зрілих компаній шляхом: вибору оптимальної форми фінансування і реалізації бізнес-проєкту; отримання коштів із фондів ЄС і фінансування на пільгових умовах, у тому числі підготовка документації, необхідної фінансовим установам.

В Асоціації польських банків функціонує СР для фінансових інструментів програм ЄС. Він провадить рекламну, інформаційну й консультативну діяльність, що полегшує підприємцям доступ до пільгового фінансування, яке пропонується завдяки підтримці ЄС. СР також забезпечує підтримку фінансовим установам, які зацікавлені в участі у системі реалізації фінансових інструментів всіх програм ЄС, які враховують фінансові інструменти для підприємців, у тому числі на період 2014–2020 рр.

---

¹ Офіційний сайт «Wolna Przedsiębiorczość». URL: <https://wolnaprzedsiebiorczosc.pl/>.

Разом із тим найбільш затребуваною є система інноваційних суб'єктів на регіональному рівні, які, враховуючи їх компетенцію, формують регіональні інноваційні системи й інфраструктуру МСП. Для прикладу можливо розглянути найбільш задіяних суб'єктів інноваційної системи, що функціонують і як інфраструктура МСП у м. Лодзь і Познань.

Як приклад застосування вищенаведених інструментів підтримки розвитку МСП у Польщі можна розглянути систему структур, які надають підтримку МСП у Лодзинському воєводстві і м. Лодзь, – Фонд підтримки підприємництва Fundacja Rozwoju Przedsiębiorczości (FRP), технологічні інкубатори, бізнес-інкубатори, центри бізнес інновацій.

FRP є одним із перших польських навчально-консультаційних центрів для керівних працівників і працівників підприємств. Із моменту створення FRP здійснював діяльність, яка спрямована на інтеграцію бізнес-середовища, співпрацю між підприємствами й науково-дослідними підрозділами, розвиток інновацій, побудову економіки, передачу знань і технологій заснованої на знаннях, і підтримку європейської інтеграції. Засновниками є Лодзинська торгово-промислова палата, Лодзинське господарське товариство, Лодзинський університет і приватні особи. FRP входить до системи Enterprise Europe Network і є крайовим контактним пунктом Горизонт – 2020. Як приклад діяльності можна навести реалізацію програм TECLO¹ (строк реалізації: 2014–2016 роки), відповідно до якої на підставі Декларації про співробітництво між МСП і університетами у секторі текстилю та одягу. Проектний консорціум TECLO зобов'язався підтримувати підприємства через: заохочення керівників до просування ідеї безперервного навчання на роботі з використанням досягнень проекту TECLO і розробку інноваційних навчальних інструментів, які дозволять навчатися будь-де, будь-коли.

Зупинимося на технологічних інкубаторах, до яких належать:

1) Arterion Inkubator Technologiczny, який полегшує вихід на ринок для молодих підприємців із цікавими бізнес-ідеями. Дана організація надає клієнтам конференц-зали, сучасні офісні приміщення, кіно-

---

¹ EU. Pl. Startupy.Lodz. URL: <http://www.startupy.lodz.pl>.

й телестудії зі спеціалізованою інфраструктурою, послуги з навчання й консультивання. Відповідно до офіційного сайту Arterion Inkubator Technologiczny підтримка й співробітництво надається більш ніж 100 компаніями, з яких переважна більшість стартапи – компанії з бізнес-профілями реклами, засоби масової інформації, графічні, інформаційні, правові, технологічні, дизайн, бухгалтерський облік, видавничі справи і багато інших;

2) Inkubator Fundacja, який створено Радою міста Лодзь і який діє від імені муніципалітету м. Лодзь і Агентства регіонального розвитку м. Лодзь. Рада Фонду складається з двох представників мерії м. Лодзь і одного представника Лодзинської агенції регіонального розвитку. Органом, який керує роботою Фонду інкубатора, є Правління. До організаційної структури серед іншого входять: центр підтримки підприємництва і фонд розвитку підприємництва.

Основною статутною метою Фонду інкубатору є створення умов, сприятливих для створення й розвитку малих і середніх підприємств. Він надає 4 основні види послуг: інформацію; фінансово-кредитну підтримку; навчання; загальну консультацію;

3) Bionanopark – науково-технічний парк, спеціалізацією якого є дослідження, інвестиції й інкубаційні пропозиції, який орієнтується на компанії та установи, що працюють у сфері новітніх технологій. З моменту свого існування Біонанопарковий інкубатор підтримав понад 100 компаній. Більшість з яких досягли значних успіхів. В Інкубаторі запатентовано три інноваційні пристрої для людей з фізичними вадами, впроваджено сучасну туристичну інформаційну систему, яка заснована на фото кодах, створено інтернет-браузер для паралізованих людей, що дозволяє керувати комп'ютером за допомогою мигаючих очей. Компанія отримала ряд престижних нагород, таких як економічна премія Лодзинського воєводи, президента міста Лодзь, премія Лідер сучасних технологій, національний лідер інновацій.

Напрямок діяльності як для інноваційних підприємств, так і для МСП: надання оренди на основі правил де minimis; надання доступу до конференц-залів, спільних зон; патентування, бухгалтерський облік, маркетинг і PR консалтинг; допомога у пошуку зовнішніх джерел фінансування; безкоштовне навчання; мережеві події.

Бізнес-інкубатори займають іншу нішу в підприємницькій інфраструктурі м. Лодзь. Як бізнес-інкубатор необхідно розглянути Інкубатори АІР, (Inkubatory AIP), Лодзинський інкубатор підприємництва, Інкубатор підприємництва медичного університету в Лодзі, Національну мережу інновацій. У Польщі існує багато різноманітних бізнес-інкубаторів, проте ці ініціативи не взаємопов'язані. Одним із найкрупніших і тих, що швидко розвиваються, є мережа помаранчевих інкубаторів АІР, до якої в Лодзі входять 3 інкубатора. АІР має статус фонду, який працює з метою сприяння розвитку підприємництва серед молоді і допомога у розвитку власних підприємств. Створений трьома фізичними особами з 2004 року АІР випустив 12 000 компаній. Відповідно до інформації, яка міститься на їх офіційному сайті, їх стартапи заробляють 60 000 000 злотих на рік, з яких 25 000 000 злотих – чистий прибуток. Моніторингова система АІР складається з 800 тренінгів, лекцій, що проводяться щорічно для їх учнів. У 2015 році установою сплачено 7,4 млн злотих податків.

Лодзинський інкубатор підприємництва (Łódzki Inkubator Przedsiębiorczości), створений компанією LARR SA і є проектом, основним завданням якого вважається підтримка підприємництва, інновацій і конкурентоспроможності місцевих підприємств через пільгові умови оренди офісних приміщень у престижному бізнесі та місці логістики («Новий центр Лодзі»), надання послуг з підтримки бізнесу: допомога у створенні нових компаній; сприяння налагодженню співпраці з діловими мережами й науковими установами; навчання й консультивання, включаючи експорт та інноваційну діяльність; конференції, семінари; допомога в отриманні зовнішнього фінансування; бухгалтерська служба; підтримка в передачі інновацій; секретарська служба; юридична служба; податкова консультація. Послуги з підтримки бізнесу надаються безкоштовно або за пільговими ставками особам, які планують розпочати бізнес, компаніям, що працюють на ринку не більше 3 років, зокрема, інноваційного характеру, незалежно від правової форми запланованої / проведеної діяльності.

Інкубатор підприємництва Медичного університету в м. Лодзь (Inkubator Przedsiębiorczości Uniwersytetu Medycznego w Łodzi) є підрозділом університету, який підтримує розвиток місцевих суб'єктів господарювання та інших суб'єктів економічного й соціального середовища, у тому числі академічних. Цей інкубатор також є Національним контактним пунктом.

Національна мережа інновацій, яку можна розглядати як певний інкубатор, включає PARP та філії KIC¹.

При цьому проінноваційний консалтинговий сервіс складається з двох частин:

а) аудит інноваційної діяльності, оцінку потенціалу й потреб підприємств у сфері можливостей реалізації нового або значно покращеного продукту, нового або суттєво покращеного процесу, нових методів маркетингу чи організаційних. У рамках такої перевірки консультанти Національної інноваційної мережі обов'язково аналізують позиції на ринку, фінансову модель, бізнес-модель, організацію управління та технологічну зрілість.

б) консультації щодо впровадження інновацій, зазначених у рекомендаціях з інноваційного аудиту. Запровадження інновацій може стосуватися розробки науковою одиницею інноваційного рішення лише для потреб конкретного підприємця або отримання існуючого рішення або права на його використання в бізнесі. Інноваційний сервіс частково підлягає сплаті підприємцем. Сума цього платежу залежить від масштабу послуги й методу впровадження інновацій.

Також діють інкубатори: Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości przy Uniwersytecie Łódzkim, Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości przy Społecznej Akademii Nauk, Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości przy Wyższej Szkole Informatyki i Umiejętności w Łodzi.

Центр передачі технологій UŁ є інноваційним підрозділом Лодзинського університету, який був створений у грудні 2003 року в рамках американо-польської «офсетної» програми. Мета цього Центру полягає в забезпеченні координації діяльності у галузі інноваційних

---

¹ EU. Pl. Офіційний сайт Лодзького воєводства. URL: <https://www.lodzkie.pl>.

ідей в науковій, діловій і громадській сферах на національному, та міжнародному рівні за допомогою освітньої, навчальної, наукової та консультативної діяльності. Головна мета – комерціалізація науки і техніки, передача науки, техніка й інноваційні підприємства через Академічний технологічний інкубатор.

Згідно з інформацією, що міститься на офіційному сайті Маршала Лодзинського воєводства¹, серед напрямків підтримки малих і середніх підприємств можна виокремити наступні:

1) інформаційно-консультативні заходи:

а) організація ч участь у Європейському економічному форумі, Міжнародному конгресі біологічного факультету, Лодзинському інноваційному дні, навчання і створення системи комунікацій консультацій для підприємців². Метою даного проекту є встановлення контактів і співпраця з партнерами й отримання інформації на зовнішніх ринках для МСП, сприяння економічній привабливості й інвестиціям, розвиток співробітництва у напрямках «бізнес для бізнесу» (B2B), підвищення конкурентоспроможності МСП шляхом забезпечення доступу до економічної інформації та нових технологій;

б) діяльність Центрів бізнес-інновацій. Так, на території Лодзинського воєводства функціонують 7 центрів у містах Серадзь, Лодзь, Кутно, Згєж, Радомсько, Здунська Воля та Белхатув. У кожному з центрів працюють два бізнес – консультанта, чиє завдання полягає в керуванні проектами, програмами, конкурсами та іншими заходами, що мають відношення до профілю компанії;

2) діяльність із підтримки проектів. Так, у межах діяльності Lodskie4business, зокрема, реалізувалися наступні проекти:

а) конкурс Energa Open Innovation 2017, який створюється задля вибору найкращих інноваційних ідей для польського енергетичного сектору, він є відкритим для фізичних осіб або компаній, які знаходяться в країні. Переможець тримає приз у розмірі 50 000 PLN³;

---

¹ EU. Pl. Energa Open Innovation 2017. URL: <http://l4b.lodzkie.pl/konkurs-energa-open-innovation-2017>.

² Там само.

³ EU. Pl. Mocni w Biznesie 2018. URL: <http://mocniwbiznesie.pl/o-konkursie>.

б) економічна премія Лодзинського воєводства, організаторами якого є Департамент підприємництва Лодзинського воєводства й Європейський соціальний фонд¹.

Інший приклад стосується формування інфраструктури підтримки МСП та інноваційної інфраструктури в м. Познань. У загальнонаціональному масштабі Познань разом з Варшавою, Вроцлавом, Краковом і Гданськом знаходиться на передньому фланзі міст Польщі за рівнем інноваційного потенціалу, що підтверджується дослідженнями Агентства з розвитку підприємництва. Познань характеризується високим науковим та інституційним потенціалом, орієнтованим на інновації та діяльність для економіки, основаною на знаннях, та є одним із провідних інноваційних центрів Польщі. У Познані розвинута інноваційна інфраструктура, зокрема, два технологічних парки (Poznański Park Naukowo-Technologiczny FUAM, Poznański Park Technologiczno – Przemysłowy), чотири кластери (Wielkopolskiego Klastra Chemicznego, Wielkopolski Klaster Meblarski, Wielkopolski Klaster Teleinformatyczny, Wielkopolski Klaster Zaawansowanych Technik Automatyizacji ELPROTECH), платформи співпраці економіки і науки, які створюють сприятливі умови для розвитку інновацій, багатопрофільні науково-дослідні центри сучасних технологій. За підтримки міста Познань діють бізнес-інкубатори й центри трансферу технологій. Університети і науково-дослідні центри співпрацюють із місцевими органами влади і бізнесу у рамках реалізації спільних проєктів, спрямованих на впровадження інновацій.

Університет ім. Адама Міцкевича є провідним закладом вищої освіти в місті Познань, входить до десятки найкращих університетів Польщі. В рамках науково-дослідної діяльності на базі університету створено 16 центрів, які займаються науковими дослідженнями. Окрім зазначених структур, університетом створено Фонд університету ім. Адама Міцкевича.

---

¹ Aleksander Surdej, Krzysztof Wach. Rola parków naukowo-technologicznych w rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw. *Przedsiębiorczość – Edukacja*. 2008. Vol. 4. P. 75–81.

Для виконання завдань, які були поставлені перед фондом, створено Познанський науково-технологічний парк, який є першим науково-технологічним парком у Польщі зі статусом наукової одиниці. У ньому розташовано більш ніж 60 науково-дослідних лабораторій та функціонує понад 80 інноваційних компаній.

У рамках підтримки МСП існує інституція інноваційної інфраструктури «Портал MSPE-contact». Метою порталу є сприяння встановленню ділових контактів між підприємцями, особливо для підприємців і компаній сектору МСП.

У Познані функціонують різні за організаційно-правовою формою інститути підтримки бізнесу:

– Асоціація муніципалітетів і округів Великопольського воєводства – юридична особа, яка діє від імені різних рівнів місцевого самоврядування з метою інтеграції, обміну досвідом й ініціативами, спрямованими на розвиток Великопольщі;

– Центр допомоги інвесторів – «Інвестуйте у Великопольщу», метою якого є створення посилів для забезпечення розвитку регіону і умов для більшої його привабливості для інвестицій і заохочення іноземних інвесторів. Центр керує електронною базою інвестиційних пропозицій, яка збирає інформацію про інвестиційні сфери в регіоні.

Започатковано щорічний захід під назвою «Дні підприємницької діяльності в Познані», у рамках якого відбуваються зустрічі, конференцій, конкурси стартапів, виставки тощо. У ньому беруть участь як представники МСП, великого бізнесу, ЗВО, так і наукові установи.

На території міста Познань функціонує відразу декілька торгово-промислових палат, зокрема:

– регіональне відділення Польсько-Німецької промислово-торговельної палати, яка представляє інтереси близько 1000 компаній-членів і працює вже двадцять років для розвитку польсько-німецьких економічних відносин;

– Великопольська промислова і торговельна палата діє в інтересах підприємців та економічних організацій, пов'язаних із нею. Представляє й захищає їх економічні інтереси, надаючи інформацію, тренінги, консультативні послуги загального й інноваційного характеру, а також підтримує розвиток малих і середніх підприємств;

– Польська торгова палата для імпортерів, експортерів і співробітництва підтримує розвиток малих і середніх підприємств шляхом впровадження комплексних навчальних і консультаційних інформаційних послуг, а також інших послуг, що надаються відповідно до очікувань і потреб, про які повідомляють клієнти.

Окремим питанням є регулювання в законодавстві Польщі інноваційної діяльності закладів вищої освіти і наукових установ, участі МСП в інноваційних відносинах і комерціалізації результатів науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт. Серед актів варто назвати:

1. Кодекс господарських товариств (*Ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych*)¹ від 15 вересня 2000 р., який урегулює питання створення суб'єктів господарювання. Він передбачає принципи створення, функціонування й ліквідації таких суб'єктів, нагляд за їх діяльністю. Також він визначає роль і завдання акціонерів, їх вплив на характер і масштаби діяльності Центру. Положення, що містяться в акті, нормалізують діяльність багатьох інноваційних центрів як тих, у яких є приватні акціонери, так і тих, акціонери яких є науковими установами й суб'єктами місцевого самоврядування.

2. Закон «Про фонди» (*Ustawa z dnia o fundacjach*)² від 6 квітня 1984 р. регулює діяльність відповідних інноваційних центрів, встановлює правила створення, експлуатації та ліквідації таких суб'єктів та принципи нагляду за їх діяльністю.

3. Закон «Про Польську академію наук» (*Ustawa o Polskiej Akademii Nauk*)³ від 30 квітня 2010 р., який визначає, що академія та її інститути з метою комерціалізації результатів науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, проведення заходів у галузі передачі технологій і просування наукових досліджень можуть за згодою міністра, компетентного в галузі науки, створювати компанії, включати або

¹ *Ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych* від 15.09.2000 р. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20000941037>.

² *Ustawa z dnia o fundacjach* від 06.04.1984 р. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19840210097/U/D19840097Lj.pdf>.

³ *Ustawa o Polskiej Akademii Nauk* від 30.04.2010 р. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20100960619/U/D20100619Lj.pdf>.

придбавати та зберігати акції комерційних компаній. Для виконання цих завдань суб'єкти бізнес-середовища (СБС) можуть створювати організаційні підрозділи, які у змозі працювати відповідно до визначення СБС. Із цієї причини до цих підрозділів застосовуються відповідні стандарти їх управління й операцій.

4. Закон «Про дослідницькі інститути» від 30 квітня 2010 р. (Ustawa o instytutach badawczych)¹. До Закону включені правила управління інтелектуальною власністю інститутів, положення про управління авторським правом та суміжними правами. Оскільки інститути не є прибутковими суб'єктами, а комерціалізація результатів досліджень є їх статутним завданням, цей нормативно-правовий акт має важливе значення для управління СБС і стандартами їх функціонування. Тільки в партнерській діяльності внутрішні положення науково-дослідних інститутів можуть мати непрямий вплив на функціонування СБС. Науково-дослідні інститути діють і призначаються на підставі Закону, що не поширюється на Інститут Польської Академії Наук.

5. Закон «Про вищу освіту та науку» (Ustawa o szkolnictwie wyższym i nauce) від 20 липня 2018 р.². Що стосується СБС, то Закон встановлює правила роботи бізнес-інкубаторів академічних університетів (АІР), центрів трансферу технологій (СТТ). Він регулює статус обох типів центрів. СТТ та АІР, створені в межах організаційних структур університету, регулюються положеннями про оплату праці університетів і бюджетної фінансової дисципліни, що має такі переваги й недоліки. Закон зобов'язує університети запроваджувати правила щодо управління авторськими й суміжними правами і правами промислової власності. Також Закон визначає, як використовувати інтелектуальний та технічний потенціал університету, шляхи комерціалізації та передачі результатів наукової роботи в промисловість, що може здійснюватися інкубатором академічного підприємництва й центром трансферу технологій. Цей Закон встановлює суб'єктів, які можуть брати участь у комерціалізації результатів досліджень.

---

¹ Ustawa o instytutach badawczych. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20180000736/O/D20180736.pdf>.

² Ustawa o szkolnictwie wyższym i nauce від 20.07.2018 р. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20180001668>.

У випадку продажу результатів досліджень або ліцензування, комерціалізація може здійснюватися через центри трансферу технологій, що діють як загальні університетські підрозділи, фонди або суб'єкти господарського права.

6. Закон «Про принципи фінансування науки» (USTAWA o zasadach finansowania nauki)¹ від 30 квітня 2010 р. Цей Закон безпосередньо не стосується управління й функціонування СБС, пов'язаних із науковими установами, але може бути важливим для клієнтів цих СБС. Закон передбачає кошти на фінансування діяльності з поширення результатів науково-технічної діяльності та включає, серед іншого, заохочення інноваційних проєктів з використанням результатів науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, підготовку експертних висновків, висновків і наукових оцінок.

7. Закон «Про певні форми підтримки інноваційної діяльності» (Ustawa o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej)² від 30 травня 2008 р., який визначає принципи підтримки інноваційної діяльності шляхом: надання технологічного кредиту від «Bank of Gosodarstwa Krajowego»; надання підприємцеві статусу науково-дослідного центру. Це не стосується безпосередньо СБС, хоча їх клієнти можуть бути предметом цього правового акта. Тільки в партнерській діяльності внутрішні положення центрів досліджень і розвитку можуть мати непрямий вплив на функціонування ІОВ.

8. Закон «Про свободу економічної діяльності» (Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej)³ від 2 липня 2004 р. регулює початок, виконання та припинення господарської діяльності на території Республіки Польща і завдання влади в цьому напрямі, встановлює, що слід розглядати як господарську діяльність, фіксує умови визначення суб'єктів господарювання мікро-, малим й середнім підприємствам, закріплює принципи ведення господарської діяльності, але це не є перешкодою для роботи СБС.

---

¹ Ustawa o zasadach finansowania nauki від 30.04.2010 р. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20100960615/U/D20100615Lj.pdf>.

² Ustawa o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20081160730>.

³ Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej від 02.07.2004 р. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20041731807>.

Наведений приклад інфраструктурної підтримки МСП та окремих елементів Національної інноваційної системи Польщі свідчить про необхідність комплексного інституційно-функціонального запозичення її структури і забезпечення вільного, прозорого доступу МСП до засобів регулювання їх діяльності.

Додатково необхідно зупинитися на прикладі інфраструктурної та фінансовій підтримки МСП в інших економічних системах держав ЄС, зокрема, Латвії. На сьогодні Рига є *найактивнішим регіоном розвитку Латвії, що підтверджується останніми даними дослідження Lursoft¹. Зокрема, у цій країні існує розвинена система заходів фінансової підтримки малого й середнього підприємництва. Більшість із них реалізується в рамках взаємодії державної фінансової установи ALTUM, яка надає державну підтримку певним цільовим групам, у тому числі малим і середнім підприємствам, стартапам², Ризької міської ради та Міністерства благоустрою Латвії.*

Серед найбільш успішних програм підтримки МСП у Ризі можна виокремити такі, як:

1) Грантова програма «Atspēriens» – надання грантів на просування бізнесу і спрямування своїх послуг або продуктів на ринок. Ризька міська рада зробила внесок до грантового фонду у розмірі 7 тис. євро. Грантова програма «Atspēriens» реалізується Департаментом міського розвитку Ризької міської ради у співпраці з Altum;

2) Програма грантів «Kick Off», яка реалізується Ризькою міською радою з 2009 року з метою сприяння розвитку малих і середніх підприємств у Ризі. Надана допомога дозволяє підприємцеві створювати інфраструктуру для успішного започаткування бізнесу. У цілому програмою «Kick Off» надано підтримку 153 бізнес-ідеям і загальне співфінансування на суму більш ніж 1,262,000 євро³;

3) надання стартового займу від 2 000 до 150 000 EUR строком до 8 років з фіксованою річною ставкою 3–6 % + ціна ресурсів Державної каси. Як забезпечення використовується майно підприємства.

---

¹ EU. PI. URL: Lursoft <http://www.investeriga.lv/atsperiens>.

² ALTUM. URL: <https://www.altum.lv/ru/ob-altum/kto-my/>.

³ EU. LEX. Офіційний сайт Латвійського агентства з інвестицій та розвитку (LIAA). URL: <http://www.liaa.gov.lv/lv/fondi/2014–2020/biznesa-inkubatori>.

Послуга надається як підтримка *de minimis* відповідно до Регламенту Комісії (ЄС) № 1407/2013 від 18.12.2013., а також Програми Кабінету Міністрів Латвії № 328 від 31.05.2016 «Правила про мікропозики і стартові позики»;

4) Програма мікrokредитування для підприємств з кількістю працівників до 10 осіб. Максимальний розмір кредиту – до 14 300 EUR для фінансування інвестицій і до 7200 EUR для фінансування оборотних коштів. Кредит має фіксовану процентну ставку від 5 % до 8 % річних. Строк погашення кредиту – до 5 років. Для забезпечення кредиту необхідна фінансова співучасть підприємця в розмірі 10 % в проєктах, загальна сума яких перевищує 7200 EUR. Мета мікrokредиту – початок або розвиток малого бізнесу для мікропідприємств нових підприємств. Допомога надається як підтримка *de minimis* згідно з Регламентами Комісії (ЄС) № 1407/2013 і № 1408/2013 від 18 грудня 2013 року;

5) кредити для реалізації нових і перспективних проєктів, що фінансуються «бізнес-ангелами». Зокрема, спільний пілотний проєкт ALTUM й організації «Латвійська мережа бізнес-ангелів» (LATBAN) проводитиметься з метою забезпечення підтримки підприємцям-початківцям та підприємствам з потенціалом зростання, через сприяння залученню приватних інвесторів для реалізації перспективних проєктів. Пілотний проєкт здійснюватиметься до 1 квітня 2018 року, а фінансування становить 3 млн EUR. Кредит ALTUM видається, тільки якщо інвестиції в проєкт здійснює бізнес-ангел або приватний інвестор. Максимальна сума кредиту ALTUM для одного проєкту – до 250 000 EUR для проєктів у галузі обробки, якщо інвестиції в проєкт здійснюють більше одного бізнес-ангела;

6) Програма початкового ризикового (венчурного) капіталу. Інвестиції початкового капіталу можуть слугувати вкладенням у власний капітал підприємства у вигляді квазікапіталу або кредиту. Початковий капітал дає можливість розвиватися новим і інноваційним підприємствам на ранній стадії з високим потенціалом зростання, інвестувати в які традиційні спонсори відмовляються через високий ризик. Інвестиція може бути використана для фінансування як основних, так і оборотних коштів. Обсяг інвестицій у стартапи – від

50 000 до 200 000 EUR з можливістю залучення додаткових інвестицій в майбутньому. Термін вкладення – від 4 до 5 років. Інвестор стає бізнес-партнером підприємства, який ділиться з підприємством своїм досвідом і знаннями, допомагає спільними зусиллями досягти поставлених цілей, тим самим сприяючи підвищенню потенціалу комерціалізації і зростанню підприємства. Інвестиції здійснюються з метою комерціалізації технологій проекту, щоб сприяти зростанню бізнесу міжнародного масштабу. Фінансування венчурного капіталу і початкового капіталу надається як підтримка *de minimis* згідно з Регламентом Комісії (ЄС) № 1407/2013 від 18 грудня 2013 року;

7) Програма акселерації. Дана програма в розмірі 15 млн EUR призначена для реалізації інноваційних бізнес-ідей стартап-підприємств, для створення і розвитку підприємств і продуктів із метою сприяння зростанню й підвищенню конкурентоспроможності, а також для реалізації технологічних і виробничих проєктів. Фінансування надають три фонди акселерації, які обираються шляхом відкритої закупівлі. Надання підтримки підприємствам проводиться в два етапи:

– фінансування в розмірі до 50 000 EUR призначене для створення підприємства, отримання консультацій, розробки продукту, проведення досліджень, оцінки і затвердження;

– фінансування в розмірі до 250 000 EUR призначене для підприємств, що пройшли перший етап і успішно освоїли попередні інвестиції, для їх подальшого зростання, розвитку продукції та моделі господарської діяльності.

Підтримка надається відповідно до підпунктів «а» і «с» пункту 3 статті 22 Регламенту (ЄС) 651/2014, статті 21 Регламенту (ЄС) 651/2014 та Правилам КМ № 226 від 12.04.2016 р. «Правила про фонди акселерації для сприяння створенню, розвитку та конкурентоспроможності осіб, які ведуть господарську діяльність»;

8) Програма підтримки соціального підприємництва у формі надання грантів, яку реалізує Міністерство благоустрою із залученням ALTUM як партнера зі співробітництва для адміністрування схеми грантів. Строк реалізації програми: 2017–2022 рр. Цільовими групами підтримки є підприємства, установи й організації, які вже є соціальними підприємствами, а також фізичні особи, які планують

почати соціальне підприємництво. Планується, що в цілому в рамках програми підтримка буде надана 200 соціальним підприємствам і початківцям соціального підприємництва. Фінансування програми буде надаватися як підтримка *de minimis* згідно з Регламентом Комісії (ЄС) № 1407/2013 від 18 грудня 2013 року, Регламентом Комісії № 717/2014 від 27 червня 2014 року і Регламентом Комісії № 1408/2013 (ЄС) від 18 грудня 2013 року;

9) проведення інформаційної кампанії «Підтримка підприємців», що являє собою платформу, яка об'єднує національні регулюючі органи, використовує кошти Європейського Союзу й громадської підтримки для консультування підприємців. Організація включає в себе Міністерство економічного розвитку у співпраці з фінансовими інститутами: Altum, Латвійським агентством інвестицій і розвитку та іншими установами. Організуються конференції, семінари й обмін досвідом з актуальних тем. Метою кампанії є інформування підприємців про актуальні питання бізнесу і залучення до співфінансування, мотивація бізнесу в Латвії, поліпшення комунікації між підприємцями й державними органами тощо.

Крім того, істотну підтримку створенню й розвитку МСП у Латвії надає власна система бізнес-інкубаторів. Так, за даними, викладеними на офіційному сайті Латвійського агентства з інвестицій та розвитку (LIAA)¹, з 2016 року на території держави функціонують 16 бізнес-інкубаторів. У м. Рига знаходиться Radošo industriju inkubators, однак інформація про послуги, що ним надаються та результати його діяльності, на сайті відсутня.

Особливу увагу привертає функціонування «платформ технологічних стартапів». Деякі з них також розташовані у м. Рига. Серед них TechHUB Riga – одне з найбільших технологічних об'єднань Латвії, яке є найстарішим коворкінгом столиці. Іншим коворкінгом є The Mil, створений для обговорення проєктів у галузі програмування й дизайну. Розвиненою є програма Commercial Reactor, що провадить діяльність за принципом акселератора і має за мету допомогти власникам бізнесу знайти відповідні технології, а розробникам – комер-

---

¹ EU. LEX. Офіційний сайт Латвійського агентства з інвестицій та розвитку (LIAA). URL: <http://www.liaa.gov.lv/lv/fondi/2014-2020/biznesa-inkubatori>.

ціалізувати свої проекти. Дана програма реалізує проекти не тільки на території Латвії, а й у країнах СНД і Канаді.

Таким чином, можна зробити висновок, що у Латвії створена розвинута система підтримки МСП за допомогою фінансових й інформаційно-комунікативних інструментів, яка використовує переваги наднаціонального регулювання в ЄС механізму підтримки діяльності МСП. Такий механізм, завдяки розмірам економіки й території Латвії, може використовуватися на регіональному рівні в Україні.

3.3. Проблеми підтримки МСП щодо науково-технічної діяльності в Україні

У сучасних умовах гостро постає питання академічного господарювання, яке більш за все формується як МСП, але обліковується частіше як інноваційні підприємства.

За даними досліджень частка інноваційних підприємств в Україні дуже низька. Інноваціями займається лише 21 % загальної кількості підприємств (станом на 2008 рік), тоді як МСП із власними інноваціями займають 18,4 % (у період 2004–2008 років)¹.

У цей же період, для порівняння, в ЄС МСП із власними інноваціями займають 31,7 %, а в Польщі – 16,3 %. Проте це свідчить більше про застосування різних показників, оскільки в Україні, як правило, МСП не займаються науково-технічною діяльністю, а більше освоюють інноваційні продукти й продукцію.

Разом із тим у наступних періодах на прикладі Польщі та ЄС видно, що станом на 2012 р. середні показники інноваційних МСП складають 52 %, а в Польщі 28 %².

---

¹ Мрихіна О. Б. Перспективи стартап-компаній у контексті конкурентоспроможного розвитку українського ринку високих технологій. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. №9. С. 215–225.

² Council Regulation (EC) No 1257/1999 of 17 May 1999 on support for rural development from the European Agricultural Guidance and Guarantee Fund and amending and repealing certain Regulations. URL : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX%3A31999R1257>.